

ΜΑΤ ΧΕΪΓΚ

**ΠΩΣ ΝΑ
ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙΣ
ΤΟΝ** **ΧΡΟΝΟ**

«Ο Ματ Χέιγκ
είναι φαινόμενο».
STEPHEN FRY

ΠΟΣΕΣ ΖΩΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΖΗΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΘΕΙΣ Ν' ΑΓΑΠΑΣ;

ΜΑΤ ΧΕΪΓΚ

Πώς να σταματήσεις
τον χρόνο

μυθιστόρημα

Μετάφραση

ΟΥΡΑΝΙΑ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 493

Ματ Χέιγκ, *Πώς να σταματήσεις τον χρόνο*

Matt Haig, *How to stop time*

Μετάφραση: Ουρανία Παπακωνσταντοπούλου

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια και διορθώσεις: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Copyright© Matt Haig, 2017

Published by arrangement with Canongate Books Ltd,

14 High Street, Edinburgh EH1 1TE

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΒΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2017

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Canongate,

Εδιμβούργο 2017

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούνιος 2020

Κ.Ε.Τ. Β511 Κ.Ε.Π. 478/20

ISBN 978-960-16-8097-2

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στην Andrea

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

Η ζωή στον κόσμο των εφημερόπτερων 13

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο άνθρωπος που ήταν η Αμερική 97

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ρόουζ 151

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο πιανίστας 245

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Η επιστροφή 335

Ευχαριστίες 427

Στριφογυρίζουν συχνά στο μυαλό μου τα λόγια που μου είπε ο Χέντρικ, πριν από έναν αιώνα και βάλε, στο διαμέρισμά του στη Νέα Υόρκη.

«Κανόνας πρώτος: Δεν ερωτευόμαστε» ανέφερε. «Υπάρχουν κι άλλοι κανόνες, αυτός όμως είναι ο πρώτος και ο βασικός. Μακριά από έρωτες και αγάπες. Μακριά από συναισθηματικά κολλήματα. Μακριά από τις ονειροπολήσεις περί έρωτα. Αν το τηρήσεις αυτό, δε θα έχεις πρόβλημα».

Κοίταξα πέρα, μέσα από τον γαλάζιο κυματιστό καπνό του πούρου του, προς το Σέντραλ Παρκ με τα ξεριζωμένα από τον τυφώνα δέντρα.

«Αμφιβάλλω αν θα ερωτευτώ ξανά» είπα.

Ο Χέντρικ χαμογέλασε, μ' εκείνο το γνώριμο, σαρδόνιο χαμόγελο. «Πολύ ωραία. Φυσικά κανείς δε σου απαγορεύει να αγαπάς το φαγητό, τη μουσική, τη σαμπάνια, τις σπάνιες λιακάδες του Οκτώβρη. Μπορείς ελεύθερα να αγαπάς το θέαμα των καταρρακτών και τη μυρωδιά των παλιών βιβλίων, αλλά η αγάπη για τους ανθρώπους απαγορεύεται διά ροπάλου. Μ' ακούς; Μη δένεσαι με ανθρώπους και προσπάθησε να αναπτύσσεις όσο το δυνατόν λιγότερα συναισθήματα για όσους γνωρίζεις. Διαφορετικά, σε βλέπω να χάνεις σιγά σιγά τα λογικά σου...»

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ζωή στον κόσμο των εφημερόπτερων

ΚΟΥΒΑΛΑΩ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΗ ΜΟΥ.

Αυτό είναι το πρώτο και βασικότερο που έχω να σας πω. Θα σας φανεί μάλλον απίστευτο, αλλά κυριολεκτώ. Αν με βλέπατε, θα με κάνατε σαραντάρη. Θα πέφτατε όμως έξω, εντελώς έξω.

Κουβαλάω πολλά χρόνια στην πλάτη μου – πιο πολλά από υπεραιωνόβιο δέντρο, πιο πολλά από αχηβάδα ή από αναγεννησιακό πίνακα.

Για να πάρετε μια ιδέα, είμαι πάνω από τετρακοσίων ετών. Γεννήθηκα στις 3 Μαρτίου 1581 στο δωμάτιο των γοιών μου, στον τρίτο όροφο του σπιτιού μας, ενός μικρού γαλλικού πύργου. Ήταν μια παράδοξα ζεστή μέρα για εκείνη την εποχή του χρόνου και η μητέρα μου ζήτησε από την παραμάννα να ανοίξει τα παράθυρα.

«Ο Θεός σου χαμογέλασε» είπε η μητέρα μου. Θα 'πρεπε βέβαια να προσθέσει πως –αν όντως υπήρχε Θεός– το χαμόγελο θα σβηνόταν και θα έδινε έκτοτε τη θέση του σε μόνιμο κατσούφιασμα.

Η μητέρα μου πέθανε πριν από πάρα πολύ καιρό. Εγώ, από την άλλη, ζω ακόμα.

Έχω, βλέπετε, μια πάθηση.

Για μεγάλο διάστημα τη θεωρούσα ασθένεια, αλλά «ασθένεια» δεν είναι η πλέον κατάλληλη λέξη. Η ασθένεια σημαίνει αρρώστια, και η αρρώστια φθορά και θάνατο. Καλύτερα λοιπόν να πούμε πως έχω μια πάθηση. Μια σπάνια πάθηση – σπάνια, αλλά όχι μοναδική. Μια πάθηση που κανείς δεν έχει ιδέα γι' αυτή μέχρι να συμβεί και στον ίδιο.

Δε θα τη βρείτε σε κάποιο επίσημο ιατρικό περιοδικό. Ούτε έχει επίσημη ονομασία. Ο πρώτος αξιοσέβαστος γιατρός που της έδωσε όνομα –ήταν τη δεκαετία του 1890– την είπε «αγηρασία» αλλά, για λόγους που θα μάθετε στη συνέχεια, δεν έγινε ποτέ γνωστή στο ευρύ κοινό.

Η πάθηση αυτή παρουσιάζεται κάπου στην εφηβεία. Από τη στιγμή που θα εκδηλωθεί δε συμβαίνει κάτι το φοβερά συνταρακτικό. Αρχικά ο πάσχων δεν αντιλαμβάνεται καν ότι την έχει. Στο κάτω κάτω οι άνθρωποι ξυπνούν κάθε μέρα και αντικρίζουν στον καθρέφτη το ίδιο πρόσωπο που είχαν δει και την προηγούμενη. Οι άνθρωποι δεν αλλάζουν με θεαματικό τρόπο από τη μια μέρα στην άλλη ή από τη μια βδομάδα στην άλλη, ούτε καν από τον έναν μήνα στον άλλο.

Περνώντας όμως τα χρόνια, σε γενέθλια ή σε άλλα σημαντικά επετειακά ορόσημα του έτους, οι γύρω σου αρχίζουν να παρατηρούν ότι δε γερνάς.

Η αλήθεια είναι, βέβαια, ότι το άτομο δεν έχει σταματήσει να γερνά. Γερνά όπως όλοι οι άλλοι. Μόνο που γερνά με πολύ πιο αργούς ρυθμούς. Η ταχύτητα της γήρανσης στους πάσχοντες από αγηρασία ποικίλλει ανάλογα τον άνθρωπο, σε γενικές όμως γραμμές η αναλογία είναι 1 προς 15. Καμιά φορά είναι ένας χρόνος για κάθε δεκατρία με δεκατέσσερα χρόνια. Στη δική μου όμως περίπτωση μιλάμε για κοντά δεκαπέντε.

Άρα όχι, δεν είμαστε αθάνατοι. Το μυαλό και το σώμα μας δε μένουν στάσιμα. Σύμφωνα με τις τελευταίες και διαρκώς μεταβαλλόμενες ιατρικές μελέτες, κάποιες πλευρές της δικής μας διαδικασίας γήρανσης –ο μοριακός εκφυλισμός, οι κυτταρικές διασυνδέσεις στους ιστούς, οι κυτταρικές και μοριακές μεταλλάξεις (μεταξύ των οποίων και εκείνες του πυρηνικού DNA)– εξελίσσονται με διαφορετικό χρονοδιάγραμμα.

Τα μαλλιά μου θα ασπρίσουν. Μπορεί και να πέσουν και να μείνω φαλακρός. Κινδυνεύω κι εγώ από οστεοαρθρίτιδα και απώλεια ακοής. Εξίσου πιθανό είναι ότι και τα δικά μου μάτια θα πάθουν πρεσβυπία λόγω ηλικίας. Κάποια στιγμή θα χάσω κι εγώ μυϊκή μάζα και θα αποκτήσω κινητικά προβλήματα.

Ένα από τα τυχερά της αγήρασias είναι ότι σου εξασφαλίζει ένα πιο ενισχυμένο ανοσοποιητικό σύστημα, με αποτέλεσμα να είσαι προστατευμένος από πολλές –όχι όλες– ιογενείς και βακτηριακές λοιμώξεις, αλλά κάποια στιγμή ακόμη κι αυτό αρχίζει τελικά να φθίνει. Δε θέλω να σας κουράσω με τα επιστημονικά, φαίνεται όμως πως στα χρόνια της ακμής μας ο μυελός των οστών μας παράγει περισσότερα αιμοποιητικά κύτταρα –αυτά που οδηγούν στα λευκά αιμοσφαίρια–, αν και πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτό δε μας προστατεύει από τραυματισμούς ή από τα επακόλουθα της κακής διατροφής, και δε διαρκεί πολύ.

Οπότε, μη με φαντάζεστε σαν ένα σέξι βαμπίρ που έχει κολλήσει επ' άπειρον στην ακμή του ανδρισμού. Αν και οφείλω να ομολογήσω ότι δίνει την αίσθηση πως έχεις κολλήσει επ' άπειρον όταν, εμφανισιακά τουλάχιστον, φαίνεσαι σαν να έχει περάσει μόνο μια δεκαετία από τον θάνατο του Ναπολέοντα μέχρι τον πρώτο άνθρωπο στη Σελήνη.

Ένας από τους λόγους που ο κόσμος δεν ξέρει για μας

είναι διότι ελάχιστοι άνθρωποι είναι διατεθειμένοι να το πιστέψουν.

Τα ανθρώπινα όντα δεν μπορούν κατά κανόνα να δεχτούν πράγματα που δεν κολλάνε στην κοσμοθεωρία τους. Μπορείς λοιπόν να πεις σχετικά εύκολα «είμαι τετρακοσίων τριάντα εννέα ετών», αλλά η συνήθης αντίδραση θα είναι «Σου έχει στρίψει;» ή «Μήπως είσαι ο Χάρος;»

Ένας άλλος λόγος που ο κόσμος δεν ξέρει για μας είναι πως είμαστε προστατευμένοι. Από μια οργάνωση. Όποιος ανακαλύπτει το μυστικό μας, και το πιστεύει, βλέπει ξαφνικά τη σύντομη ζωή του να γίνεται ακόμη πιο σύντομη. Άρα ο κίνδυνος δεν προέρχεται από τους συνηθισμένους ανθρώπους.

Έρχεται κι από μέσα.

Σρι Λάνκα, πριν από τρεις εβδομάδες

ΒΡΗΚΑ ΤΗΝ ΤΣΑΝΤΡΙΚΑ ΣΕΝΕΒΙΡΑΤΝΕ να κείτεται στον ίσκιο ενός δέντρου, καμιά εκατοστή μέτρα πίσω από τον ναό. Μυρμήγκια σέρνονταν πάνω στο ρυτιδιασμένο της πρόσωπο. Τα μάτια της ήταν κλειστά. Άκουσα ένα θρόισμα ψηλά, στη φυλλωσιά, σήκωσα το κεφάλι και είδα έναν πίθηκο να με κοιτάζει με βλέμμα επικριτικό.

Είχα ζητήσει από τον οδηγό του τουκ-τουκ να με πάει στον ναό για να δω τους πιθήκους. Μου είπε ότι αυτός ο κοκκινοκαφετής με το σχεδόν φαλακρό κεφάλι ήταν ο πίθηκος ριλάβα.

«Απειλούμενο είδος» είχε πει ο οδηγός. «Δεν έχουν μείνουν πολλοί. Εδώ είναι ο τόπος τους».

Ο πίθηκος έφυγε βολίδα. Εξαφανίστηκε μέσα στα φυλλώματα.

Έπιασα το χέρι της γυναίκας. Ήταν κρύο. Σκέφτηκα πως βρισκόταν εδώ σχεδόν ένα εικοσιτετράωρο χωρίς να την έχει εντοπίσει κανείς. Της κράτησα το χέρι και χωρίς να το καταλάβω άρχισα να κλαίω. Ήταν αδύνατον να πνίξω τα συναισθήματά. Ένα διογκούμενο κύμα θλίψης, ανακούφισης και φόβου. Ένιωσα θλίψη επειδή η Τσαντρίκα δεν ήταν εδώ για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου. Και ανακούφι-

ση επειδή δε χρειάστηκε να τη σκοτώσω εγώ. Ήξερα πως έπρεπε να πεθάνει.

Η ανακούφιση μεταμορφώθηκε σε ναυτία. Ίσως έφταιγε η ένταση, ο καυτός ήλιος ή οι αυγοκρέπες με καρύδα που είχα φάει για πρωινό, πάντως άρχισα να ξερνάω τα άντερα μου. Εκείνη τη στιγμή έγινε ξεκάθαρο στο μυαλό μου. *Μου είναι αδύνατον να συνεχίσω αυτό το πράγμα.*

Στον ναό δεν έπιανε το κινητό, οπότε περίμενα μέχρι να γυρίσω στο δωμάτιο του ξενοδοχείου, στην παλιά οχυρή πόλη της Γκάγιε, να χωθώ μέσα στην κουνουπιέρα καταϊδρωμένος, κοιτώντας τον ανεμιστήρα οροφής που περιστρεφόταν αργά, και τότε να τηλεφωνήσω στον Χέντρικ.

«Έκανες αυτό που έπρεπε;» με ρώτησε.

«Ναι» του απάντησα, το οποίο ήταν η μισή αλήθεια. Στο κάτω κάτω, η κατάληξη ήταν αυτή που επιθυμούσε. «Εί-ναι νεκρή». Ύστερα του έκανα την ίδια ερώτηση που έκανα πάντα. «Τη βρήκατε;»

«Όχι» αποκρίθηκε, όπως πάντα. «Δεν τη βρήκαμε. Όχι ακόμα».

Ένα ακόμα μπορεί να σε παγιδέψει για δεκαετίες. Εγώ όμως αυτή τη φορά ένιωθα πιο σίγουρος από ποτέ.

«Χέντρικ, σε παρακαλώ. Θέλω μια κανονική ζωή. Δε θέλω να το κάνω αυτό».

Αναστέναξε ελαφρώς απαυδισμένος. «Πρέπει να σε δω. Πέρασε πολύς καιρός».

Λος Άντζελες, πριν από δύο εβδομάδες

Ο ΧΕΝΤΡΙΚ ΕΙΧΕ ΕΠΙΣΤΡΕΨΕΙ στο Λος Άντζελες. Είχε φύγει τη δεκαετία του 1920, σκέφτηκε λοιπόν ότι δεν κινδύνευε αν γύριζε, αφού κανείς απ' όσους θα μπορούσαν να τον θυμηθούν από τότε δε θα ζούσε πια. Είχε ένα μεγάλο σπίτι στο Μπρέντγουντ, το οποίο ήταν ταυτόχρονα και έδρα της εταιρείας Άλμπατρος. Το Μπρέντγουντ ήταν το ιδανικό μέρος γι' αυτόν. Ένα κατάφυτο από γεράνια προάστιο με μεγάλες κατοικίες κρυμμένες πίσω από ψηλούς φράχτες, τοίχους και περιποιημένους θάμνους, όπου στους δρόμους δεν κυκλοφορούσαν πεζοί, και τα πάντα όλα, ακόμα και τα δέντρα, έμοιαζαν τέλεια σε βαθμό κακουργήματος.

Έπαθα σοκ όταν είδα τον Χέντρικ να κάθεται πλάι στη μεγάλη πισίνα του, σε μια σεζλόγκ με ένα λάπτοπ στα πόδια. Κανονικά ο Χέντρικ ήταν πάντα λίγο πολύ ο ίδιος, αλλά δεν μπόρεσα να μην προσέξω την αλλαγή. Φαινόταν νεότερος. Δεν είχε πάψει βέβαια να είναι ένας γέρος με αρθριτικά, κι όμως ήταν σε πολύ καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι τον θυμόμουν τον προηγούμενο αιώνα.

«Γεια σου, Χέντρικ» του είπα. «Μια χαρά κρατιέσαι».

Κατένευσε, σαν να μην είχε ακούσει κάτι καινούριο. «Άς είναι καλά το μπότοξ. Και οι βλεφαροπλαστικές».

Και δεν έκανε πλάκα. Στην τωρινή ζωή του ήταν συνταξιούχος πλαστικός χειρουργός. Όταν πήρε σύνταξη, μετακόμισε από το Μαϊάμι στο Λος Άντζελες. Έτσι μπόρεσε να αποφύγει το πρόβλημα να έχει παλιούς πελάτες από την περιοχή. Εδώ το όνομά του ήταν Χάρρυ Σίλβερμαν. («Σίλβερμαν. Καλό, έτσι; Δεν παραπέμπει σε συνταξιούχο σούπερ ήρωα; Που είμαι κατά κάποιον τρόπο, εδώ που τα λέμε».)

Κάθισα στη διπλανή ξαπλώστρα. Η υπηρέτριά του, η Ροζέλα, κατέφτασε με δυο πορτοκαλοκόκκινους χυμούς. Παρατήρησα τα χέρια του. Χέρια γεροντικά. Με καφετιές κηλίδες, ζαρωμένο δέρμα και γαλαζωπές φλέβες. Το πρόσωπο μπορεί να ξεγελάσει, τα χέρια ποτέ.

«Ιπποφαές. Σκατά γεύση. Δοκίμασέ το».

Το εκπληκτικό με τον Χέντρικ ήταν πως συμβάδιζε πάντα με την εποχή του. Έτσι ήταν ανέκαθεν, νομίζω. Σίγουρα ήταν έτσι από τη δεκαετία του 1890. Βάζω στοίχημα ότι πάλι έτσι ήταν και πριν από αιώνες, όταν πουλούσε τουλίπες. Παράξενο στ' αλήθεια. Ήταν μεγαλύτερος απ' όλους μας, αλλά ήταν πάντα μέσα σ' όλα, ακολουθούσε το ρεύμα και το πνεύμα της κάθε εποχής.

«Το θέμα είναι» είπε «ότι στην Καλιφόρνια ο μόνος τρόπος να δείχνεις ότι μεγαλώνεις είναι να φαίνεσαι ότι μικραίνεις. Αν μετά τα σαράντα μπορείς να κουνάς το μέτωπό σου, τότε όλοι αρχίζουν να σε κοιτάζουν καχύποπτα».

Μου είπε ότι έμεινε στη Σάντα Μπάρμπαρα για ένα δυο χρόνια αλλά έπληξε. «Μια χαρά είναι η Σάντα Μπάρμπαρα. Επίγειος παράδεισος, αλλά με περισσότερο μποτιλιάρισμα. Στον παράδεισο όμως δε συμβαίνει ποτέ τίποτα. Είχα ένα σπίτι ψηλά, στους λόφους. Έπινα το κρασί της περιοχής κάθε βράδυ. Κόντευε να μου στρίψει όμως. Άρχισα να παθαίνω κρίσεις πανικού. Είμαι πάνω από εφτακοσίων ετών, αλλά δεν είχα πάθει ούτε μία κρίση πανικού τόσους

αιώνες. Έζησα πολέμους και επαναστάσεις. Κύριος. Πάω όμως στη Σάντα Μπάρμπαρα κι εκεί ξυπνάω στην πολυτελή βίλα μου με την καρδιά μου να χτυπάει σαν τρελή και νιώθοντας σαν να έχω παγιδευτεί μέσα στον εαυτό μου. Το Λος Άντζελες όμως είναι άλλη ιστορία. Το Λος Άντζελες με ηρέμησε αμέσως, νιώθω απόλυτα...»

«Ηρεμος. Το 'πιασα. Ξαναβρήκες την υγείά σου».

Έμεινε να με περιεργάζεται για μερικά λεπτά, σαν να ήμουν έργο τέχνης με κάποιο κρυμμένο νόημα. «Τι τρέχει, Τομ; Σου έλειψα;»

«Πες το κι έτσι».

«Τι συμβαίνει; Τόσο χάλια η Ισλανδία;»

Ζούσα στην Ισλανδία εδώ και οχτώ χρόνια, πριν από την τελευταία σύντομη αποστολή μου στη Σρι Λάνκα.

«Πολλή μοναξιά».

«Μα νόμιζα πως σου άρεσε η μοναξιά, μετά την παραμονή σου στο Τορόντο. Εσύ είπες ότι η πραγματική μοναξιά είναι να είσαι περιστοιχισμένος από ανθρώπους. Και στο κάτω κάτω, Τομ, έτσι είμαστε εμείς. Μοναχικοί».

Πήρα βαθιά εισπνοή, σαν να είχα να προφέρω την επόμενη φράση υποβρυχίως. «Δε θέλω πλέον να είμαι έτσι. Θέλω να σταματήσω».

Καμία αντίδραση. Ούτε το βλέφαρό του δεν έπαιξε. Κοιτούσα τα ροζιασμένα χέρια του και τις διογκωμένες αρθρώσεις των δαχτύλων του. «Δε γίνεται να σταματήσεις, Τομ. Το ξέρεις αυτό. Είσαι άλμπατρος. Δεν είσαι εφημερόπτερο. Είσαι άλμπατρος».

Η ιδέα πίσω από τις ονομασίες ήταν απλή. Στο παρελθόν τα άλμπατρος θεωρούνταν πλάσματα μακρόβια. Στην πραγματικότητα, βέβαια, δε ζουν πάνω από τα εξήντα: πολύ λιγότερο από τον καρχαρία της Γροιλανδίας, ας πούμε, ο οποίος ζει μέχρι τα τετρακόσια, ή από την αχηβάδα που

οι επιστήμονες έχουν ονομάσει Μινγκ, επειδή γεννήθηκε την περίοδο της δυναστείας των Μινγκ, πάνω από πεντακόσια χρόνια πριν. Εν πάση περιπτώσει, εμείς ήμασταν άλμπατρος. Όλοι οι άλλοι άνθρωποι στη γη ήταν κοινά εφημερόπτερα, τα υδρόβια εκείνα έντομα που, όπως υποδηλώνει και η ονομασία τους, ζουν λίγο: από μία μέρα μέχρι –στην περίπτωση ενός υποείδους– πέντε μόλις λεπτά.

Ο Χέντρικ αποκαλούσε μονίμως και απαξιωτικά όλους τους απλούς ανθρώπους εφημερόπτερα. Η ορολογία του, μια ορολογία που είχε ριζώσει βαθιά μέσα μου, είχε αρχίσει να μου φαίνεται επιεικώς γελοία.

Άλμπατρος και εφημερόπτερα. Ανοησίες.

Παρά την προχωρημένη ηλικία και την εξαιρετική ευφυΐα του, ο Χέντρικ ήταν κατά βάθος πολύ ανώριμος. Ήταν παιδί. Ένα απίστευτα ηλικιωμένο παιδί.

Αυτό είναι το θλιβερό της συναναστροφής με άλλα άλμπατρος. Η συνειδητοποίηση ότι δεν είμαστε ξεχωριστοί. Δεν είμαστε σούπερ ήρωες. Είμαστε απλώς γέροι. Και ότι, σε περιπτώσεις όπως ο Χέντρικ, δεν έχει καμιά σημασία πόσα χρόνια, πόσες δεκαετίες ή πόσοι αιώνες έχουν περάσει, διότι είμαστε καταδικασμένοι να ζούμε με τη δική του προσωπικότητα ο καθένας. Ούτε η απεραντοσύνη του χρόνου ούτε οι συνεχείς μετακινήσεις από τόπο σε τόπο μπορούν να το αλλάξουν αυτό. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από τον εαυτό μας.

«Για να είμαι ειλικρινής μαζί σου» είπε «μου φαίνεται μεγάλη αχαριστία από μεριάς σου. Μετά από όσα έχω κάνει για σένα».

«Εκτιμώ αφάνταστα όλα όσα έχεις κάνει για μένα...» είπα διστάζοντας να ολοκληρώσω τη φράση μου. Τι είχε κάνει δηλαδή; Αυτό που μου είχε υποσχεθεί δεν το είχε κάνει.

«Έχεις καταλάβει, Τομ, πώς είναι ο σημερινός κόσμος; Δεν είναι όπως παλιά. Δεν μπορείς να αλλάζεις απλώς διεύθυνση κατοικίας και να προσθέτεις το όνομά σου στο μητρώο της ενορίας. Ξέρεις πόσο μου κοστίζει να σας κρατάω ασφαλείς, εσένα και τα άλλα μέλη;»

«Ωραία λοιπόν, θα σε γλιτώσω κι από τα έξοδα».

«Ήμουν πάντα ξεκάθαρος· αυτή η ιστορία είναι μονόδρομος—»

«Ένας μονόδρομος που ποτέ δε ζήτησα να πάρω».

Ρούφηξε μια γουλιά με το καλαμάκι του και μόρφασε με τη γεύση του χυμού. «Για όλο τον κόσμο δεν ισχύει αυτό; Άκου, μικρέ—»

«Μόνο μικρός δεν είμαι».

«Έκανες μια επιλογή. Δική σου επιλογή ήταν να πας να δεις τον δρα Χάτσινσον—»

«Δε θα έκανα ποτέ αυτή την επιλογή αν ήξερα τι του ξημέρωνε».

Βάλθηκε να ανακατεύει τον χυμό του με το καλαμάκι κι ύστερα απόθεσε το ποτήρι στο τραπέζακι δίπλα του, για να πάρει ένα συμπλήρωμα γλυκοζαμίνης για την αρθρίτιδα.

«Τότε θα πρέπει να βάλω να σε σκοτώσουν». Γέλασε μ' έναν καγχασμό για να δείξει ότι αστειευόταν. Που δεν αστειευόταν, φυσικά. Ούτε κατά διάνοια. «Θα κάνουμε μια συμφωνία, έναν συμβιβασμό. Θα σου δώσω τη ζωή που θέλεις—όποια ζωή κι αν είναι αυτή— αλλά κάθε οχτώ χρόνια, ως συνήθως, θα δέχεσαι ένα τηλεφώνημα και, προτού επιλέξεις την επόμενη ταυτότητά σου, θα σου ζητάω να κάνεις κάτι για μένα».

Τα είχα ξανακούσει αυτά, φυσικά. Παρόλο που το «όποια ζωή θέλεις» ποτέ δε σήμαινε αυτό που έλεγε. Θα μου έκανε δυο τρεις προτάσεις κι εγώ θα έπρεπε να διαλέξω μία. Και η ίδια η απάντησή μου, επίσης, του ήταν ήδη γνωστή.

«Μάθαμε κανένα νέο της;» Ήταν μια ερώτηση που είχα ξανακάνει εκατοντάδες φορές, ποτέ όμως δεν ακούστηκα τόσο αξιοθρήνητος, τόσο απελπισμένος, όσο τώρα.

Κοίταξε αφηρημένα τον χυμό του. «Όχι.»

Παρατήρησα ότι απάντησε λίγο πιο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως. «Χέντρικ;»

«Όχι. Όχι, κανένα νέο. Όμως, άκου, βρίσκουμε νέα μέλη με απίστευτους ρυθμούς. Πάνω από εβδομήντα πέρυσι. Θυμάσαι όταν αρχίσαμε; Σε μια καλή χρονιά είχαμε πέντε. Αν θέλεις ακόμα να τη βρεις, θα είναι σκέτη τρέλα να σταματήσεις τώρα».

Άκουσα έναν μικρό παφλασμό από την πισίνα. Σηκώθηκα, πήγα στην άκρη της πισίνας και είδα ένα ποντίκι να παραδέρνει απεγνωσμένα δίπλα σ' ένα φίλτρο νερού. Γονάτισα και το έβγαλα έξω. Το 'βαλε στα πόδια προς το άψογα περιποιημένο γκαζόν.

Με είχε στο χέρι και το ήξερε. Δεν υπήρχε περίπτωση να γλιτώσω από αυτή την ιστορία ζωντανός. Ακόμα κι αν υπήρχε όμως, ήταν πιο εύκολο να μείνω. Ήταν πιο βολικό και ασφαλές – σαν συμβόλαιο ασφαλιστικής εταιρείας ένα πράγμα.

«Όποια ζωή θέλω;»

«Όποια ζωή θέλεις».

Ξέροντας τον Χέντρικ, είμαι βέβαιος ότι περίμενε πως θα ζητούσα κάτι εξωφρενικό και δαπανηρό. Πώς θα ζητούσα να μένω σε γιοτ στην ακτή Αμάλφι ή σε ρετιρέ στο Ντουμπάι. Όμως το σκεφτόμουν καιρό τώρα και είχα ήδη καταλήξει. «Θέλω να γυρίσω στο Λονδίνο».

«Στο Λονδίνο; Αμφιβάλλω αν εκείνη είναι εκεί».

«Το ξέρω. Αλλά θέλω να γυρίσω. Να βρεθώ ξανά σε οικείο περιβάλλον. Και θέλω να είμαι καθηγητής. Καθηγητής Ιστορίας».

Γέλασε. «Καθηγητής Ιστορίας. Δηλαδή, σε γυμνάσιο σαν να λέμε;»

«Στην Αγγλία το λένε “σχολείο μέσης εκπαίδευσης”. Αλλά ναι, καθηγητής Ιστορίας σε γυμνάσιο. Μου φαίνεται ωραίο επάγγελμα».

Ο Χέντρικ χαμογέλασε και με κοίταξε με μια έκφραση απορημένης έκπληξης, σαν να είχα παραγγείλει το κοτόπουλο αντί για τον αστακό. «Τέλεια. Ναι. Θα χρειαστεί να κανονίσουμε μερικά πράγματα και...»

Και καθώς συνέχισε να μιλάει, εγώ παρακολουθούσα το ποντίκι να χώνεται στις πυκνές σκιές κάτω από τους θάμνους και να τρέχει προς την ελευθερία.

Λονδίνο, τώρα

ΛΟΝΔΙΝΟ. Η ΠΡΩΤΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΟΥ ΖΩΗΣ.

Στο γραφείο της διευθύντριας στο σχολείο Όουκφιλντ.

Προσπαθώ να δείχνω φυσιολογικός. Είναι μεγάλη πρόκληση. Το παρελθόν προσπαθεί να ξεχυθεί από μέσα μου.

Όχι.

Έχει ήδη ξεχυθεί. Το παρελθόν είναι πάντα εδώ, παρόν. Το γραφείο μυρίζει στιγμιαίο καφέ, απολυμαντικό και ακρυλική μοκέτα, στον τοίχο όμως κρέμεται μια αφίσα του Σαίξπηρ.

Η γνωστή προσωπογραφία που βλέπει κανείς παντού. Αραιωμένα μαλλιά, χλωμό δέρμα, το άδειο βλέμμα του χασισοπότη. Δηλαδή ελάχιστη ομοιότητα με τον πραγματικό Σαίξπηρ.

Στρέφομαι ξανά στη διευθύντρια, την Ντάφνι Μπέλλο. Πορτοκαλί κρίκοι στα αυτιά. Μαλλιά μαύρα με διάσπαρτες λευκές τούφες. Μου χαμογελάει. Το χαμόγελό της μελαγχολικό. Ένα χαμόγελο που κανείς κάτω των σαράντα δεν μπορεί να έχει. Ένα χαμόγελο που συνδυάζει θλίψη, ανωτερότητα και θυμηδία – όλα σε ένα.

«Είμαι πολλά χρόνια σ' αυτό το σχολείο».

«Αλήθεια;» της κάνω.

Απέξω ακούγεται η σειρήνα ενός διερχόμενου περιπολικού. Ο ήχος σβήνει και χάνεται στην ανυπαρξία.

«Ο χρόνος» λέει. «Παράξενο πράγμα δεν είναι;»

Κρατώντας απαλά από το χείλος το χάρτινο ποτήρι με τον καφέ, το αποθέτει πλάι στον υπολογιστή της.

«Πιο παράξενο δε γίνεται» σπεύδω να συμφωνήσω.

Μ' αρέσει αυτή η γυναίκα. Όλη αυτή η συζήτηση μου αρέσει. Μου αρέσει που είμαι και πάλι εδώ, στο Λονδίνο, ξανά στο Τάουερ Χάμλετς. Και που περνάω από συνέντευξη για μια φυσιολογική δουλειά. Είναι υπέροχη η αίσθηση να είμαι και πάλι... ναι, να είμαι φυσιολογικός.

«Είμαι τριάντα χρόνια εκπαιδευτικός. Τα τελευταία είκοσι σ' αυτό το σχολείο. Τι θλιβερή σκέψη. Τόσα χρόνια! Νιώθω γριά». Μαζί με το χαμόγελο αφήνει κι έναν αναστεναγμό.

Πάντα μού φαινόταν αστείο όποτε οι άνθρωποι το λένε αυτό.

«Δε σας φαίνεται» είναι το πρόπον να πω, οπότε και το λέω.

«Κόλακας! Έξτρα βαθμοί!» Γελάει μ' ένα γέλιο κελαρουστό που ανεβαίνει δύο ολόκληρες οκτάβες.

Φαντάζομαι το γέλιο σαν ένα αόρατο πουλί, κάποιο εξωτικό πτηνό από τη Σάντα Λουσία της Καραϊβικής –πατρίδα του πατέρα της–, να βγαίνει από το παράθυρο πετώντας προς τον γκριζο ουρανό.

«Και τι δε θα 'δυνα να είχα τα νιάτα σου» λέει χαχανίζοντας.

«Σαράντα ενός, δεν το λες και νιάτα» αποκρίνομαι, τονίζοντας το γελοίο νούμερο. *Σαράντα ενός. Σαράντα ενός. Τόσο είμαι.*

«Δε σου φαίνεται».

«Μόλις γύρισα από διακοπές. Ίσως γι' αυτό».

«Από πού, αν επιτρέπεται; Κάπου ωραία;»

«Από τη Σρι Λάνκα. Ωραία ήταν. Τάιζα χελώνες στη θάλασσα...»

«Χελώνες;»

«Ναι».

Κοιτάζω από το παράθυρο και βλέπω μια γυναίκα μ' ένα τσούρμο μαθητές με στολή να βγαίνουν στο προαύλιο. Σταματάει, στρέφεται στα παιδιά και βλέπω το πρόσωπό της καθώς τους λέει λόγια που δεν ακούω. Φοράει γυαλιά και τζιν παντελόνι και μια μακριά πλεκτή ζακέτα που ανεμίζει απαλά στον άνεμο, και σπρώχνει τα μαλλιά της πίσω από τα αυτιά. Τώρα γελάει με κάτι που της είπε ένας μαθητής. Το γέλιο φωτίζει το πρόσωπό της και προς στιγμήν νιώθω μαγεμένος.

«Α!» κάνει η Ντάφνι, προς μεγάλη μου αμηχανία, όταν καταλαβαίνει πού κοιτάζω. «Αυτή είναι η Καμίλ, η καθηγήτρια των γαλλικών. Είναι φοβερή, τα παιδιά τη λατρεύουν. Τα βγάζει συνέχεια έξω και περιφέρονται... Μαθήματα γαλλικών στη φύση. Τέτοιο σχολείο είμαστε».

«Απ' ό,τι καταλαβαίνω, κάνετε σπουδαία πράγματα εδώ» της λέω, επιχειρώντας να επανέλθουμε στο θέμα μας.

«Το προσπαθώ. Όλοι μας το προσπαθούμε. Καμιά φορά όμως, είναι χαμένη υπόθεση. Αυτός είναι ο μοναδικός μου ενδοιασμός σχετικά με την αίτησή σου. Οι συστάσεις σου είναι εξαιρετικές. Και τις έλεγξα όλες...»

Αισθάνομαι ανακουφισμένος. Όχι που έλεγξε τις συστάσεις μου, αλλά επειδή βρέθηκε κάποιος να απαντήσει στα τηλεφωνήματα ή στα μείλ της.

«...Δεν είμαστε όμως κανένα επαρχιακό γυμνάσιο του Σάφοκ. Εδώ είναι Λονδίνο. Εδώ είναι Τάουερ Χάμλετς».

«Τα παιδιά είναι παιδιά».

«Και είναι όλα τους εξαιρετικά. Η περιοχή μας όμως

διαφέρει. Δεν έχουν τα ίδια προνόμια. Αυτό που με προβληματίζει είναι ότι εσύ θα έχεις ζήσει μια ζωή προστατευμένη».

«Μην είστε τόσο σίγουρη».

«Και πολλοί από τους μαθητές μας δίνουν αγώνα με το παρόν, πόσο μάλλον με την Ιστορία. Το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι ο κόσμος γύρω τους. Το κλειδί είναι να τους κεντρίσεις το ενδιαφέρον. Πώς σκοπεύεις να κάνεις την Ιστορία να ζωντανέψει;»

Η πιο εύκολη ερώτηση του κόσμου. «Η Ιστορία δεν είναι κάτι που πρέπει να ζωντανέψεις. Η Ιστορία είναι ήδη ζωντανή. Εμείς είμαστε η Ιστορία. Δεν είναι ούτε οι πολιτικοί ούτε οι βασιλιάδες και οι βασίλισσες. Η Ιστορία είναι ο καθένας από μας. Είναι τα πάντα. Είναι ο καφές που έχετε μπροστά σας. Μπορείς να εξηγήσεις πολλά από την ιστορία του καπιταλισμού, της αυτοκρατορίας και της δουλείας μιλώντας μόνο για τον καφέ. Το αίμα που έχει χυθεί και η δυστυχία που έχει βιώσει ο άνθρωπος, για να καθόμαστε τώρα εμείς και να πίνουμε τον καφέ μας σε χάρτινα ποτήρια, είναι απίστευτα».

«Μου έκοψες την όρεξη για καφέ».

«Λυπάμαι. Το θέμα όμως είναι ότι η Ιστορία είναι παντού. Και το ζητούμενο, πώς να κάνουμε τους ανθρώπους να το συνειδητοποιήσουν αυτό. Έτσι θα είμαστε σε θέση να κατανοούμε κάθε τόπο και κάθε εποχή».

«Μάλιστα».

«Η Ιστορία είναι οι άνθρωποι. Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην αγαπά την Ιστορία».

Η Ντάφνι με κοιτάζει μ' ένα βλέμμα γεμάτο δυσπιστία, κλίνοντας απότομα το κεφάλι προς τα πίσω και ανασκώνοντας τα φρύδια. «Είσαι βέβαιος γι' αυτό;»

Γνέφω καταφατικά με μια μικρή κίνηση του κεφαλιού.

«Θα τους κάνω λοιπόν να καταλάβουν πως ό,τι λένε και κάνουν και βλέπουν δεν είναι παρά μόνο ό,τι λένε και κάνουν και βλέπουν χάρη σε όσα συνέβησαν στο παρελθόν. Χάρη στον Σαίξπηρ. Χάρη σε κάθε άνθρωπο που έζησε ποτέ».

Κοιτάζω έξω από το παράθυρο. Το γραφείο της βρίσκεται στον τρίτο όροφο και η θέα είναι εντυπωσιακή, ακόμα και στο γκριζο λονδρέζικο ψιλόβροχο. Βλέπω ένα παλιό κτίριο γεωργιανού ρυθμού, που έχω περάσει επανειλημμένως από μπροστά του.

«Εκείνο εκεί το κτίριο. Εκείνο με τις καμινάδες, το βλέπετε; Κάποτε ήταν φρενοκομείο. Κι εκεί στο βάθος» δείχνω ένα άλλο χαμηλό τούβλινο κτίριο «ήταν τα παλιά σφαγεία. Έπαιρναν τα κόκαλα των ζώων κι έφτιαχναν πορσελάνη μ' αυτά. Αν περνούσαμε από μπροστά του πριν από διακόσια χρόνια, από τη μια θα ακούγαμε τις κραυγές των ανθρώπων που η κοινωνία είχε χαρακτηρίσει τρελούς κι από την άλλη τα σκουξίματα των ζώων...»

Αν, αν, αν.

Υστερα δείχνω προς τις επίπεδες σκεπές στα ανατολικά.

«Κι εκεί πέρα, σ' ένα αρτοποιείο στην Ολντ Φορντ, εκεί συναντιούνταν η Σύλβια Πάνκχερστ και οι σουφραζέτες του ανατολικού Λονδίνου. Είχαν ανεβάσει μια τεράστια πινακίδα που έβγαζε μάτι και πάνω της είχαν γράψει με χρυσή μπογιά το σύνθημα ΨΗΦΟΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, όχι μακριά από το παλιό εργοστάσιο σπίρτων».

Η Ντάφνι σημειώνει κάτι στο χαρτί μπροστά της. «Και παίζεις μουσική, βλέπω. Κιθάρα, πιάνο και βιολί».

Και λαούτο, σκέφτομαι, αλλά δεν το λέω. Και μαντολίνο. Και λύρα. Και αυλό.

«Μάλιστα».

«Ο Μάρτιν θα καταντροπιαστεί».

«Ο Μάρτιν;»

«Ο καθηγητής της μουσικής. Απελπισία. Σκέτη απελπισία είναι. Ούτε καλά καλά το τρίγωνο δεν ξέρει να παίζει. Περνιέται για ροκ σταρ. Ο καημένος ο Μάρτιν».

«Ομολογώ πως αγαπώ τη μουσική. Τρελαίνομαι να παίξω μουσική. Δε θα μπορούσα όμως να τη διδάξω. Πάντα δυσκολευόμουν να μιλάω για τη μουσική».

«Σε αντίθεση με την Ιστορία;»

«Σε αντίθεση με την Ιστορία».

«Και φαίνεσαι απολύτως ενήμερος για την τρέχουσα διδακτέα ύλη».

«Ναι» ξεφουρνίζω το ψέμα ανερυθρίαστα. «Απολύτως».

«Και είσαι ακόμα τόσο νέος».

Ανασηκώνω τους ώμους και παίρνω την έκφραση που νομίζω ότι ταιριάζει στην περίπτωση.

«Εγώ είμαι πενήντα έξι, οπότε τα σαράντα ένα, πίστεψέ με, είναι νιάτα».

Τα πενήντα έξι είναι νιάτα.

Τα ογδόντα οχτώ είναι νιάτα.

Τα εκατόν τριάντα είναι νιάτα.

«Τι να σας πω, είμαι ένας μάλλον γηραιός σαραντάρης».

Χαμογελάει. Πατάει το καπάκι του στιλό της. Το ξαναπατάει. Κάθε πάτημα μια στιγμή. Πρώτο πάτημα, παύση, κι ύστερα το δεύτερο πάτημα. Όσο περισσότερο ζεις, τόσο πιο δύσκολο γίνεται. Να τις αδράξεις. Κάθε στιγμήλα την ώρα που έρχεται. Να ζεις κάπου εκτός από το παρελθόν ή το μέλλον. Να ζεις στο τώρα. Να είσαι πραγματικά εδώ.

Το πάντα, είπε η Έμιλυ Ντίκινσον, απαρτίζεται από πολλά τώρα. Πώς όμως κατοικείς στο τώρα στο οποίο βρίσκεσαι; Πώς σταματάς τα φαντάσματα όλων των άλλων τώρα να εμφανιστούν; Πώς, εν ολίγοις, ζεις;

Οι σκέψεις μου πετούν μακριά. Είχα ακούσει γι' αυτό. Άλλα άλμπατρος είχαν μιλήσει γι' αυτό. Φτάνοντας στο

μέσον της ζωής σου, σε πλημμυρίζουν οι σκέψεις. Οι αναμνήσεις πολλαπλασιάζονται. Οι πονοκέφαλοι αυξάνονται. Ο σημερινός πονοκέφαλος δεν είναι τόσο κακός, ωστόσο τον αισθάνομαι.

Προσπαθώ να συγκεντρωθώ. Προσπαθώ να κρατηθώ από εκείνο το άλλο τώρα, το πριν από μερικά δευτερόλεπτα, όταν απολάμβανα αυτή τη συνέντευξη. Απολάμβανα την αίσθηση της σχετικής «φυσιολογικότητας». Ή της ψευδαίσθησής της.

Δεν υπάρχει το φυσιολογικό.

Όχι για μένα.

Προσπαθώ να συγκεντρωθώ. Κοιτάζω την Ντάφνι που κουνάει το κεφάλι γελώντας, μόνο που τώρα το γέλιο της είναι σιγανό, γελάει με κάτι που δε μου αποκαλύπτει. Κάτι λυπητερό, έχω την αίσθηση, βλέποντας την ξαφνική γυαλάδα των ματιών της.

«Λοιπόν, Τομ, δε σου κρύβω ότι μου έχεις κάνει μεγάλη εντύπωση, και εσύ και η αίτησή σου».

Τομ.

Τομ Χάζαρντ.

Το όνομά μου –το αρχικό μου όνομα– ήταν Ετιέν Τομά Αμπρουάζ Κριστόφ Αζάρ. Αυτή ήταν η αφετηρία. Από τότε είχα πολλά, πάρα πολλά ονόματα, και υπήρξα πολλά, πάρα πολλά πράγματα. Όταν όμως πρωτοήρθα στην Αγγλία, πέταξα τα περιττά, αγγλοποίησα το επίθετο κι έγινα ο Τομ Χάζαρντ.

Τώρα που χρησιμοποιώ ξανά αυτό το όνομα, μου δίνει την αίσθηση μιας επιστροφής. Αντηχεί στο κεφάλι μου. *Τομ. Τομ. Τομ. Τομ.*

«Βάλε τικ σε όλα τα κουτάκια. Αλλά κι αν δεν βάλεις, πάλι εσύ θα πάρεις τη θέση».

«Σοβαρά; Γιατί;»

Ανασηκώνει τα φρύδια. «Δεν υπάρχει άλλος υποψήφιος!»
Βάζουμε κι οι δυο τα γέλια.

Αλλά το γέλιο μου πεθαίνει πιο γρήγορα κι από εφημε-
ρόπτερο.

Διότι την επόμενη στιγμή λέει: «Μένω στην Τσάπελ Στριτ.
Μήπως ξέρεις κάτι και γι' αυτή;»

Φυσικά και ξέρω. Η ερώτηση με χαστουκίζει σαν ριπή
παγωμένου αέρα. Ο πονοκέφαλος θεριεύει. Με τα μάτια της
φαντασίας βλέπω ένα μήλο να σκάει μέσα σ' έναν φούρνο.
Δεν έπρεπε να γυρίσω εδώ. Δεν έπρεπε να ζητήσω από τον
Χέντρικ να το κανονίσει. Σκέφτομαι την τελευταία φορά που
είδα τη Ρόουζ κι εκείνα τα μεγάλα απελπισμένα μάτια.

«Τσάπελ Στριτ. Δεν ξέρω τίποτα. Όχι. Όχι. Φοβάμαι πως
δεν έχω ιδέα».

«Δεν πειράζει». Πίνει μια γουλιά καφέ.

Το βλέμμα μου πέφτει στην αφίσα του Σαίξπηρ. Με κοι-
τάζει επίμονα, σαν φίλος από τα παλιά. Κάτω από την ει-
κόνα υπάρχει ένα απόφθεγμα.

Ξέρουμε τι είμαστε, αλλά δεν ξέρουμε τι μπορούμε να
γίνουμε.

«Έχω καλό προαισθημα για σένα, Τομ». Πρέπει να εμπι-
στευόμαστε τα προαισθήματά μας. Εσύ εμπιστεύεσαι τα
δικά σου;»

«Υποθέτω πως ναι» απαντώ, αν και τα προαισθήματα
είναι το μόνο πράγμα που δεν εμπιστεύτηκα ποτέ μου.

Χαμογελάει.

Σηκώνομαι και πηγαίνω προς την πόρτα. «Τα λέμε τον
Σεπτέμβρη».

«Χα! Ο Σεπτέμβρης! Θα έχει έρθει πριν καλά καλά το
καταλάβουμε. Ο χρόνος, βλέπεις. Αυτό είναι άλλο ένα θέ-
μα όταν μεγαλώνεις. Ο χρόνος τρέχει ιλιγγιωδώς».

«Πολύ θα το ήθελα» ψιθυρίζω.

Δεν ακούει όμως, γιατί αμέσως μετά λέει: «Και τα παιδιά».

«Ορίστε;»

«Τα παιδιά κάνουν κι αυτά τη ζωή να τρέχει πιο γρήγορα. Εγώ έχω τρία. Η μεγάλη μου είναι είκοσι δύο. Πέρυσι πήρε το πτυχίο της. Χτες έπαιζε με τα Lego της· σήμερα παραλαμβάνει τα κλειδιά του καινούριου διαμερίσματός της. Είκοσι δύο χρόνια κύλισαν σαν το νερό. Εσύ έχεις παιδιά;»

Σφίγγω το πόμολο της πόρτας. Αυτή είναι μια ακόμα στιγμή. Και μέσα της, χιλιάδες άλλες ζωντανεύουν επώδυνα.

«Όχι» αποκρίνομαι, επειδή αυτό είναι πιο εύκολο από την αλήθεια. «Δεν έχω».

Για μια φευγαλέα στιγμή δείχνει κάπως αμήχανη. Νομίζω πως ετοιμάζεται να κάνει κάποιο σχόλιο, αλλά αντ' αυτού λέει: «Τα λέμε σύντομα, κύριε Χάζαρντ».

Βγαίνω στον διάδρομο που μυρίζει κι αυτός απολυμαντικό. Δυο έφηβοι, ακουμπισμένοι με την πλάτη στον τοίχο, έχουν το βλέμμα στυλωμένο στα κινητά τους, με την προσήλωση ιερέα που διαβάζει το προσευχητάρι του. Γυρίζω και βλέπω την Ντάφνι να έχει στραφεί στην οθόνη του υπολογιστή της.

«Ναι. Τα λέμε σύντομα».

Καθώς απομακρύνομαι από το γραφείο της Ντάφνι Μπέλλο και από το σχολείο, βρίσκομαι στον εικοστό πρώτο αιώνα αλλά και στον δέκατο έβδομο.

Διανύω το ενάμισι χιλιόμετρο μέχρι την Τσάπελ Στριτ –μια διαδρομή με πρακτορεία στοιχημάτων, στάσεις λεωφορείων, τσιμεντένιους φανοστάτες και γκράφιτι της κακιάς ώρας– και νιώθω σαν να είμαι σε έκσταση. Οι δρόμοι

μού φαίνονται τεράστιοι. Κι όταν φτάνω στην Τσάπελ ανακαλύπτω αυτό που ήξερα ήδη. Τα σπίτια που ήταν κάποτε εκεί δε βρίσκονται πια εδώ· έχουν αντικατασταθεί με άλλα που χτίστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1800, ψηλά και φτιαγμένα με κόκκινο τούβλο και τόσο αυστηρά όσο η ίδια η εποχή που κατασκευάστηκαν.

Στη γωνία, εκεί όπου άλλοτε θυμάμαι ένα εγκαταλελειμμένο εκκλησάκι κι έναν φύλακα, τώρα βλέπω ένα KFC. Το κόκκινο πλαστικό πάλλεται σαν ανοιχτή πληγή. Προχωρώ με τα μάτια κλειστά, προσπαθώντας να υπολογίσω νοερά πόσο μακριά ήταν το σπίτι και σταματάω μετά από είκοσι περίπου βήματα. Ανοίγω τα μάτια και αντικρίζω μια ημιανεξάρτητη μονοκατοικία που δε μοιάζει καθόλου με το σπίτι στο οποίο είχα πρωτοέρθει πριν από τόσους αιώνες. Μια συνηθισμένη πόρτα εισόδου, βαμμένη με μοντέρνο μπλε χρώμα. Από το παράθυρο διακρίνω ένα πλήρως επιπλωμένο σαλόνι με τηλεόραση. Κάποιος παίζει βιντεοπαιχνίδι στην οθόνη της. Ένας εξωγήινος εκρήγνυται.

Το κεφάλι μου πάει να σπάσει, αισθάνομαι αδύναμος και αναγκάζομαι να κάνω πίσω, λες και το παρελθόν είναι κάτι που θα μπορούσε να αραιώσει τον αέρα ή να ανατρέψει τους νόμους της βαρύτητας. Ακουμπώ σ' ένα αυτοκίνητο, ελαφρά, αρκετά όμως για να ενεργοποιήσω τον συναγερμό.

Βγάζει έναν διαπεραστικό ήχο, σαν κραυγή πόνου που έρχεται κατευθείαν από το 1623. Απομακρύνομαι με ταχύ βήμα από το σπίτι, απομακρύνομαι όσο πιο γρήγορα γίνεται από τον δρόμο, ενώ μέσα μου εύχομαι να μπορούσα το ίδιο εύκολα να απομακρυνθώ και από το παρελθόν.